

Το Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η ιστορία ενός υποδειγματικού ελληνικού σχολείου (1934-1998)

Β. Ν. Βαρμάζης*

Λογοτεχνικά, ταξιδιωτικά, βιογραφικά και ιστορικά
— πεζά και ποιητικά — κείμενα για τη Θεσσαλονίκη και την ενδοχώρα της
από τις βιβλιοθήκες των **Γ. Κατσέα, Α. Χατζητόλιου και Ι. Μπισχιγιώτη**

Το ΠΣΠΘ άρχισε να λειτουργεί από το σχολικό έτος 1934-1935, με πρώτο διευθυντή τον μετέπειτα καθηγητή της φιλοσοφίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ. Βασίλειο Τατάκη, ο οποίος παρέλαβε από τον επόπτη Α. Δελμούζο τη διεύθυνση του σχολείου την 9^η Οκτωβρίου 1934[...] Η προσεκτική επιλογή του προσωπικού και οι συχνές και ανοιχτές συνεδρίες εξασφάλιζαν την καλή συνεργασία [...] Βάση του προγράμματος ήταν η πατριδογνωσία.

[...] Στη διάρκεια του πολέμου σταμάτησε τη λειτουργία του, ενώ στα χρόνια της Κατοχής λειτουργήσε κάτω από πολύ αντίξοες συνθήκες [...] Ο σύλλογος συνεδριάζει και αποφασίζει για τα τρέχοντα ζητήματα εφαρμόζοντας τις σχετικές διαταγές του υπουργείου με εμφανή ελαστικότητα και επιείκεια. Παραπέμπει λ.χ. σε ολική κατά Σεπτέμβριο εξέταση Εβραίους μαθητές και δεν τους απορρίπτει, μολονότι ξεπέρασαν τις προβλεπόμενες απουσίες [...]

Στις 20/9/1941 τη διεύθυνση του ΠΣΠΘ ανέλαβε ο Ιωάννης Ξηροτύρης, ο μακροβιότερος

Ο ιδρυτής του ΠΣΠΘ Αλέξανδρος Δελμούζος.

από τους διευθυντές του Σχολείου (1941-1962) [...] προς τιμή του, προστάτεψε στα δύσκολα χρόνια της Κατοχής και του Εμφυλίου Πολέμου πολλά μέλη του διδακτικού προσωπικού από διώξεις [...]

Όταν το διδακτήριό του επιτάχθηκε από τις αρχές Κατοχής, το Πειραματικό στεγάστηκε σε δημοτικό σχολείο της Άνω Πόλης, στη διασταύ-

* Ο φιλόλογος Β. Ν. Βαρμάζης, αριστούχος απόφοιτος και διδάκτορας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ., γεννήθηκε στον Μοσχοπόταμο Πιερίας το 1936. Υπηρέτησε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση επί 38 χρόνια, ως καθηγητής και ως σχολικός σύμβουλος φιλόλογων. Το «καλύτερο κεφάλαιο της εκπαιδευτικής ζωής του» το έγραψε στο Πειραματικό Σχολείο (1965 - 1983) όπου δίδαξε με υποδειγματικό τρόπο σε μια πλειάδα μαθητών (ανάμεσά τους και πολλά μέλη του Ι.Σ.Θ.), οι οποίοι τον μνημονεύουν με αγάπη, ως άριστο και αγαπητό δάσκαλο. Από το 1992 δίδαξε, ως ειδικός επιστήμονας, διδακτική μεθοδολογία των Αρχαίων Ελληνικών στους φοιτητές του τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής. Το 1999 εξελέγη επίκουρος καθηγητής διδακτικής μεθοδολογίας στον Τομέα Παιδαγωγικής του Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής. Το συγγραφικό του έργο είναι πλούσιο, αποτελούμενο από βιβλία, επιστημονικές εργασίες, Λεξικό Νεοελληνικής Γλώσσας κ.λπ. Τα αποσπάσματα που δημοσιεύουμε είναι από το ομώνυμο βιβλίο των εκδόσεων Μαλλιάρη (1998).

ρωση των οδών Αθηνάς και Θεοδοκοπούλου, στο σχολείο του Μάνιου [...]

Στις σημαντικές πρωτοβουλίες του Ξηροτύρη [...] ανήκει και η σιωπηρή μεταβολή του προγράμματος του Σχολείου [...] στις αρχές της δεκαετίας του 1950 [...] «Οι απόφοιτοί μας κατείχαν άριστα τη γλώσσα, δημοτική και καθαρεύουσα. Τη δημοτική, γιατί τη διδάσκονταν συστηματικά, την καθαρεύουσα [...] γιατί διδάσκονταν συστηματικά και πολύ καλά τα αρχαία. Επίσης κατείχαν την ύλη των θετικών μαθημάτων σε σημείο που αυτοί, του κλασικού γυμνασίου απόφοιτοι, να έρχονται πρώτοι στις εισιτήριες εξετάσεις των θετικών κλάδων των πανεπιστημιακών σχολών» [...]

Οι εισαγωγικές εξετάσεις για το Γυμνάσιο του Πειραματικού, ως την κατάργησή τους [Σημ: ίσχυαν ως το 1977] αποτελούσαν σημαντικό εκπαιδευτικό γεγονός για τη Θεσσαλονίκη και οι υποψήφιοι έσπευδαν από όλα τα δημοτικά σχολεία να δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους σε εξετάσεις αρκετά απαιτητικές [...] Οι υποψήφιοι ξεπερνούσαν τους 400. Από αυτούς οι πρώτοι 30 [...] αποτελούσαν την Α' Γυμνασίου [...] Οι απόφοιτοι του ΠΣΠΘ, την εποχή που εισάγονταν με εξετάσεις [...] σε ποσοστό που υπερβαίνει το 90%, έχουν πραγματοποιήσει πανεπιστημιακές σπουδές ενώ [...] κάθε χρόνο, ένας απόφοιτος του ΠΣΠΘ γινόταν πανεπιστημιακός καθηγητής.

[...] Οι πολλές γνώσεις των μαθητών εντυπωσίαζαν τους τεταρτοετείς φοιτητές [Σημ: της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.] που ήταν υποχρεωμένοι να παρακολουθήσουν στο ΠΣΠΘ τις διδασκαλίες των φιλολόγων [...] Η άσκηση των φοιτητών ήταν υποχρέωση του Σχολείου, από τον ιδρυτικό νόμο[...] Πολλές φορές οι φοιτητές, εντυπωσιασμένοι από τις απαντήσεις των μαθητών, υποψιάζονταν ότι το μάθημα ήταν «στημένο».

[...] Ως το 1975 περίπου παρέμεινε σταθερή η παράδοση να πραγματοποιεί η κάθε τάξη την εκδρομή της σε ορισμένο τόπο [...] Όλες οι εκδρομές, χωρίς να στερούνται τον ψυχαγωγικό, είχαν κυρίως εκπαιδευτικό χαρακτήρα.

[...] Στην παράδοση του Πειραματικού ανήκαν τα ασυνήθιστα και παλαιά ατομικά τραπεζάκια [...]

αντί των θρανίων, το παράξενο κουδούνι –ένα μεταλλικό δοχείο σαν φιάλη υγραερίου- που σωζόταν από την Κατοχή, ο τρόπος που συντασσόταν το σχολείο για την πρωινή προσευχή στο χόλ, μπροστά στην αίθουσα τελετών, το αρμόνιο που συνόδευε τους εναλλασσόμενους ύμνους των μαθητών [...] ο σχολικός χώρος με τα πολλά επίπεδα και τις δύο αυλές του.

[...] Το κλίμα του Σχολείου το διαμορφώνουν κυρίως ο τρόπος επικοινωνίας των ανθρώπων [...] η ποιότητα επικοινωνίας διευθυντή και προσωπικού, οι σχέσεις δασκάλων και μαθητών, οι πυκνές επαφές σχολείου και γονέων[...]

Στην παράδοση του ΠΣΠΘ φυσικά έχει ενσωματωθεί και το εντυπωσιακό διδακτήριο, που αποπερατώθηκε το σχολικό έτος 1966-1967 σε σχέδιο του αρχιτέκτονα Δ. Πικιώνη [...] Το σχολικό συγκρότημα καταλαμβάνει ένα ευρύχωρο οικοδομικό τετράγωνο μεταξύ των οδών Πλάτωνος, Ολύμπου, Αγίας Σοφίας και Φιλίππου [...] με την όλη αρχιτεκτονική σύλληψη και κατασκευή του, με τα καλά εξοπλισμένα εργαστήρια φυσικής και χημείας, τις ειδικές αίθουσες μουσικής και σχεδίου, με τα άνετα γραφεία του προσωπικού, την πλούσια βιβλιοθήκη του και τη μεγάλη αίθουσα τελετών αποτελεί ένα κόσμημα για τη Θεσσαλονίκη [...]

Στο τέλος του 1967 τη διεύθυνση του Σχολείου ανέλαβε ο Τριαντ. Παπαθεοδωρίδης, που δεν είχε καμιά απολύτως σχέση ούτε με τα ιδεώδη του Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού, ούτε με την παράδοση του Πειραματικού [...] Το κλίμα της δικτατορίας του ταίριαζε απόλυτα [...] Στα τρία χρόνια που έμεινε, προσπάθησε να ξεριζώσει την παράδοση του Σχολείου [...]

[...] Τα περισσότερα μέλη της «Δημοκρατικής Άμυνας» που δικάστηκαν και καταδικάστηκαν από στρατοδικείο της χούντας στη Θεσσαλονίκη, ήταν απόφοιτοι του Πειραματικού [...] [Από Β. Αϊδάλη «Λίγα λόγια για τον Ιωάννη Ξηροτύρη» στα Χρονικά του ΠΣΠΘ: ...Πρώτος απολογήθηκε ο Νέστορας, ο οποίος άρχισε την απολογία του με τούτα τα λόγια... Γεννήθηκα στη Θεσσαλονίκη και τελείωσα το Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Εκεί μου έμαθαν να αγαπώ

Νίκος Βαρμάτζης.

Τα διδακτήρια του ΠΣΠΘ πριν την ολοκλήρωσή τους.

την Ελευθερία, τη Δικαιοσύνη και τη Δημοκρατία». «Μακαρισμένο το Σχολείο» γράφει ο Φάνης Κακριδής ...στο *Βήμα* της 7.9.86 «που έβγαλε τέτοιους μαθητές, να το μνημονεύουν στη δύσκολη ώρα της ζωής τους»].

[...] Σήμερα [Σημ: 1998] το ΠΣΠΘ, μολονότι ζει την περίοδο της έντονης αμφισβήτησης του ρόλου του σχολείου και μολονότι το αντιμάχεται η γενική διάθεση για ισοπέδωση κάθε περίπτωσης που ξεχωρίζει, ωστόσο εξακολουθεί να σημειώνει θετικά την παρουσία του στην κοινωνία της Θεσσαλονίκης και να διατηρεί το καλό όνομά

του. Εξακολουθεί να εμπνέεται από το ευκλεές παρελθόν του, να προσφέρει καλή κατάρτιση και ήθος στους μαθητές του, να ανεβάζει θεατρικές παραστάσεις υψηλής ποιότητας και μέσα στις νέες συνθήκες, να ανοίγει και δρόμους επικοινωνίας με σχολεία άλλων χωρών της Ευρώπης αλλά και άλλων ηπείρων.

Στο τωρινό Σχολείο συνυπάρχουν πια αγόρια και κορίτσια, υπάρχουν μαθητές με χαμηλή επίδοση, μαθητές ανεξεταστέοι και στάσιμοι [...] Οι σημερινοί απόφοιτοι δεν γνωρίζονται πια μεταξύ τους...